

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom

Distr.: General
12. april 2017.
NEREDIGIRANA VERZIJA

Izvornik: engleski jezik

NEZVANIČAN PREVOD

Komitet za prava osoba s invaliditetom

Zaključna zapažanja o Inicijalnom izvještaju Bosne i Hercegovine*

I. Uvod

1. Komitet je Inicijalni izvještaj Bosne i Hercegovine razmatrao na svojoj 308. i 309. sjednici, koje su održane 27. i 28. marta 2017. godine, a na svom 323. sastanku održanom 6. aprila 2017. usvojio je sljedeća zaključna zapažanja.
2. Komitet pozdravlja Inicijalni izvještaj Bosne i Hercegovine, koji je izrađen u skladu sa smjernicama za izvještavanje Komiteta i zahvaljuje državi članici za pisane odgovore (CRPD/C/BIH/Q/1/Add.1) na listu pitanja koje je pripremio Komitet.
3. Komitet cijeni konstruktivni dijalog održan tokom razmatranja ovog izvještaja i pohvaljuje državu članicu za učinkovitost njezine delegacije, koju su predvodili ambasador i stalni predstavnik Bosne i Hercegovine u Uredu Ujedinjenih nacija u Ženevi.

II. Pozitivni aspekti

4. Komitet pohvaljuje državu članicu za donošenje:
 - (a) Politike u oblasti invalidnosti u Bosni i Hercegovini, koju je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvojilo 8. maja 2008;
 - (b) nove Strategije za unapređenje položaja osoba s invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine za period 2016-2021.
5. Komitet pozdravlja:
 - (a) podršku koju je država članica pružila udruženjima osoba s invaliditetom u 2016. godini i namjeru da tu podršku poveća u predstojećim godinama;
 - (b) prvu konferenciju o ženama s invaliditetom u Bosni i Hercegovini (BiH), koja je održana 6. marta 2015. i formiranje Agencije za ravnopravnost polova BiH;
 - (c) povećanje finansijskih poticaja osiguranih za novo zapošljavanje osoba s invaliditetom u periodu od 2011. do 2016. godine (od 150.000 do 19.245.551 KM).

* Usvojio Komitet na svojoj 17. sjednici (20. mart -12. april 2017.).

III. Glavna područja zabrinutosti i preporuke

A. Opšta načela i obaveze (članovi 1-4)

6. Komitet je zabrinut zbog nepostojanja transparentnih procedura i zakonodavstva vezano za konsultacije s organizacijama osoba sa invaliditetom. Također je zabrinut zbog nepostojanja strukturirane finansijske podrške i izgradnje kapaciteta tih organizacija, naročito na lokalnom nivou.

7. Komitet preporučuje da država članica donese formalne i transparentne mehanizme za redovne konsultacije s organizacijama osoba sa invaliditetom, uključujući i one koje predstavljaju žene i djecu s invaliditetom, osobe s oštećenjem sluha i gluhe osobe, osobe s psiho-socijalnim i/ili intelektualnim invaliditetom u entitetima i svim kantonima. Komitet također preporučuje da država članica osigura dovoljne i redovne finansijske resurse organizacijama osoba s invaliditetom.

8. Komitet je zabrinut zbog nepostojanja koncepta invaliditeta zasnovanog na ljudskim pravima u entitetima i kantonima države članice u skladu s Konvencijom. Također je zabrinut zbog odsustva napora da se postojeće zakonodavstvo revidira i u potpunosti uskladi s Konvencijom, imajući na umu odredbe člana 4(5) Konvencije.

9. Komitet preporučuje da država članica usvoji harmonizirani koncept invaliditeta zasnovan na ljudskim pravima u skladu s Konvencijom. Također preporučuje da država članica postojeće zakone revidira, a nove zakone donosi u redovnim konsultacijama s organizacijama osoba sa invaliditetom.

B. Specifična prava (članovi 5-30)

Ravnopravnost i nediskriminacija (član 5)

10. Komitet je zabrinut zbog:

(a) toga što se zakonodavstvo o zabrani diskriminacije ne primjenjuje i ne provodi sistematski i što ne postoji jasna definicija diskriminacije zasnovane na invaliditetu, koja je popraćena djelotvornim i primjenjivim sankcijama, naročito u odnosu na član 2. Zakona o zabrani diskriminacije;

(b) različitih prava osoba s invaliditetom čiji invaliditet nije posljedica rata u odnosu na civilne žrtve rata i ratne vojne invalide;

(c) aktualne prakse različite procjene iste vrste invaliditeta na osnovu uzroka i/ili porijekla invaliditeta;

(d) nepostojanja odredbi vezano za razumno prilagođavanje, uz sankcije;

(e) nedovoljnih informacija o suzbijanju višestruke i ukrštene diskriminacije i o upotrebi izraza, kao što su „privremene specifične mjere“ ili „posebne potrebe“, koji nisu jasno regulisani, naročito u obrazovanju i u slučajevima etničkih manjina.

11. Komitet preporučuje da država članica:

(a) revidira svoje zakonodavstvo i uključi definiciju diskriminacije po osnovu invaliditeta koja će jasno obuhvatiti sve oblike diskriminacije po osnovu invaliditeta, uključujući i višestruku i ukrštenu diskriminaciju te da osigura finansijska sredstva za njegovu djelotvornu implementaciju;

(b) razvije i primijeni usklađene kriterije, procedure procjene i prava za procjenu stepena invalidnosti za sve osobe s invaliditetom bez obzira na uzrok invalidnosti;

(c) usvoji i primijeni koncept razumnog prilagođavanja, zajedno s djelotvornim sankcijama kako bi se osiguralo da je uskraćivanje razumnog prilagođavanja diskriminacija po osnovu invaliditeta;

(d) uvede djelotvorne i odgovarajuće pravne lijekove, kao i progresivne sankcije za javni i privatni sektor.

Žene s invaliditetom (član 6.)

12. Komitet je zabrinut zbog:

(a) nedovoljnih informacija o sveobuhvatnoj politici ili strategiji o ravnopravnosti polova u vezi s Akcionim planom za ravnopravnost polova BiH za 2013-2017;

(b) nepostojanja širih konsultacija i učešća organizacija žena sa invaliditetom, također na lokalnom nivou;

(c) nepostojanja odgovarajućih i transparentnih mjera finansiranja i zapošljavanja prilagođenih zahtjevima žena s invaliditetom;

(d) činjenice da „gotovo ne postoje zabilježen primjer“ političkog učešća žena s invaliditetom.

13. Pozivajući se na svoj Opšti komentar br. 3 (2016) o ženama i djevojkama s invaliditetom, a u vezi s podciljevima 5.1, 5.2 i 5.5 Ciljeva održivog razvoja, Komitet preporučuje da država članica:

(a) donese djelotvornu strategiju kojom će osigurati da zakoni omogućavaju punu zaštitu i uživanje prava žena i djevojaka s invaliditetom u skladu s Konvencijom i uključi perspektivu invaliditeta u sve politike i programe rodne ravnopravnosti, uključujući i politike i mjere vezane za zapošljavanje;

(b) poduzme odgovarajuće mjere za sprečavanje i suzbijanje oblika višestruke i ukrštene diskriminacije s kojima se žene i djevojke s invaliditetom suočavaju, naročito kada je riječ o pristupu pravdi, zaštiti od nasilja i zlostavljanja, pristupu obrazovanju, zdravlju i zapošljavanju;

(c) osigura djelotvorno učešće žena i djevojaka s invaliditetom, kroz njihove predstavničke organizacije, u konsultacijama, političkom životu i procesima odlučivanja.

Djeca s invaliditetom (član 7.)

14. Komitet je zabrinut da fizičko kažnjavanje djece, naročito djece s invaliditetom u porodici, centrima za alternativnu njegu i dnevnu njegu nije izričito zabranjeno u državnim članici. Nadalje, zabrinut je zbog nepostojanja univerzalnog i jednakog pristupa uslugama ranog prepoznavanja i intervencija za djecu sa invaliditetom.

15. Komitet preporučuje da država članica:

(a) izričito i generalno zabrani fizičko kažnjavanje djece, s posebnom pažnjom na djecu s invaliditetom koja žive u ustanovama;

(b) osigura djeci s invaliditetom odgovarajuće usluge rane intervencije i razvoja u saradnji s organizacijama roditelja djece s invaliditetom na lokalnom nivou.

Podizanje svijesti (član 8.)

16. Komitet je zabrinut zbog nedostatka informacija o lokalnim i nacionalnim kampanjama, programima za podizanje svijesti i obukama za osoblje javnih i privatnih medija, kao i o tome je li tekst Konvencije dostupan na znakovnim jezicima.

17. Komitet preporučuje da država članica Konvenciju prevede na znakovne jezike i organizira obuke za javne i privatne medije o tome kako osobe s invaliditetom treba prikazivati da bi se eliminirali negativni stereotipi i predrasude prema njima. Komitet također preporučuje da država članica poduzme učinkovite i redovne korake, u smislu podizanja svijesti među članovima parlamenata i vladinim zvaničnicima na nacionalnom i lokalnom nivou, kao i da ažurira plan i program obrazovanja arhitekata o pravima osoba s invaliditetom.

Pristupačnost (član 9.)

18. Komitet je zabrinut zbog nepostojanja sveobuhvatne strategije o pristupačnosti i usklađenog zakonodavstva na svim nivoima s djelotvornim sankcijama, kao i zbog toga što je prijavljeno da je većina javnih zgrada i institucija, a naročito onih koje pružaju usluge javne pravne pomoći i/ili usluge za osobe s invaliditetom, kao i usluga javnog prevoza nepristupačna. Također je zabrinut zbog toga što usluge elektronskih masovnih medija nisu dostupne u obliku pristupačnom osobama s invaliditetom.

19. Komitet preporučuje da država članica:

(a) donese sveobuhvatnu strategiju o pristupačnosti kao i akcioni plan s odgovarajućim budžetom, djelotvornim mehanizmom praćenja i mjerilima za uklanjanje barijera, uz primjenjive i djelotvorne sankcije u slučaju nepoštivanja;

(b) promovira univerzalni projekt za sve zgrade, javne službe i javni prijevoz;

(c) osigura dostupnost informacija i društvene komunikacijske medije, s posebnom pažnjom na elektronske medije, u skladu sa Opštim komentarom br. 2 (2014) o pristupačnosti (član 9.);

(d) obrati pažnju na veze između člana 9. Konvencije i ciljeva i podciljeva 9, 11.2 i 11.7 Ciljeva održivog razvoja.

Rizične situacije i humanitarna krizna stanja (član 11.)

20. Komitet je zabrinut zbog nepostojanja sveobuhvatne strategije za protokole o pružanju podrške osobama s invaliditetom u rizičnim situacijama i stanjima humanitarnih kriza. Naročito je zabrinut zbog nepostojanja jednakog pristupa informacijama u odgovarajućem obliku u skladu sa Opštim komentarom br. 2 (2014).

21. Komitet preporučuje da država članica uspostavi djelotvoran sistem u skladu sa Sendai okvirom za smanjenje rizika od elementarnih nepogoda za period 2015-2030. kako bi imala pristupačnu (npr. telefonske linije, aplikaciju za SMS upozorenja, Opšte priručnike na znakovnom jeziku i Braillevom pismu) i sveobuhvatnu strategiju za vanredne situacije i protokole za rizične situacije, te da od svih javnih službi zahtijeva da izrade planove za evakuaciju osoba s invaliditetom u konsultacijama s predstavnicima organizacija osoba s invaliditetom, uključujući i one na lokalnom nivou.

Jednakost pred zakonom (član 12.)

22. Komitet je zabrinut zbog trenutnog starateljskog režima koji je u suprotnosti s Konvencijom i Opštim komentarom Komiteta br. 1. (2014) o jednakosti pred zakonom. Zabrinut je zbog nedostatka transparentnih i djelotvornih pravnih

lijekova, naročito vezano za postojeće prakse lišavanja pune poslovne sposobnosti osoba s invaliditetom. Komitet je ozbiljno zabrinut zbog uskraćivanja prava na brak i prava na glasanje.

23. Podsjećajući na svoj Opšti komentar br. 1 (2014) o jednakosti pred zakonom, Komitet preporučuje da država članica uskladi svoje zakonodavstvo s Konvencijom i da odlučivanje putem zastupnika zamijeni režimom odlučivanja uz podršku koje uvažava autonomiju osoba, njihovu volju i preferencije, te da uspostavi transparentne pravne lijekove za osobe s invaliditetom kojima je poslovna sposobnost ukinuta u cijeloj državi članici.

Pristup pravdi (član 13.)

24. Komitet je zabrinut zbog nepostojanja informacija o specifičnim i dostupnim mjerama i transparentnim protokolima koji osiguravaju proceduralna i prilagođavanja primjerena dobi u sudskim postupcima, uključujući i notarske usluge.

25. Komitet preporučuje da država članica osigura transparentan i nediskriminirajući pristup pravdi, oslobođen od svih prepreka, na temelju slobodnog izbora i preferencija osoba s invaliditetom. Nadalje preporučuje da država članica pojača napore na osiguravanju odgovarajuće obuke o pravima osoba s invaliditetom za sudske službenike i službenike agencija za implementaciju zakona. Komitet također preporučuje da država članica osigura nediskriminirajući pristup asistivnim tehnologijama i registrirane i kvalificirane tumače za znakovni jezik, uključujući korištenje Braillevog pisma i drugih alternativnih formata u sudskim postupcima.

Sloboda i sigurnost osobe (član 14.)

26. Komitet je zabrinut zbog postojećih praksi koje dozvoljavaju lišavanje slobode osoba s invaliditetom na osnovu invaliditeta i omogućavaju nedobrovoljne hospitalizacije i prisilnu institucionalizaciju djece i odraslih s intelektualnim i/ili psiho-socijalnim invaliditetom.

27. Komitet poziva državu članicu da ukine zakone koji omogućavaju lišavanje slobode na osnovu invaliditeta, prisilno liječenje i primjenu mjera ograničavanja ili prisilnih mjera na temelju medicinski zasnovanog modela invaliditeta, kao i da osigura djelotvorne pravne lijekove za osobe s invaliditetom koje su lišene slobode na osnovu invaliditeta.

Sloboda od mučenja ili okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (član 15.)

28. Komitet je zabrinut da, uprkos preporukama ombudsmana i uspostavi Nacionalnog mehanizma za sprječavanje mučenja i drugog nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja Bosne i Hercegovine, i dalje nema informacija o protokolima koji zabranjuju primjenu prinudnih mjera, uključujući fizičko, mehaničko i hemijsko ograničavanje, prekomjernu antipsihotičku terapiju i produženu izolaciju odraslih i djece sa psiho-socijalnim i/ili intelektualnim poteškoćama. Prema Komitetu protiv mučenja (CAT/C/BIH/CO/2-5, stav 8), država članica nije osigurala sveobuhvatan, sistematičan i dobro usklađen pristup za postupanje u predmetima žrtava mučenja i civilnih žrtava rata.

29. Komitet preporučuje da država članica poduzme djelotvorne pravne i upravne mjere kako bi zabranila praksu nedobrovoljnog podvrgavanja ili hospitalizaciju, prisilnog medicinskog a, naročito, prisilnog psihijatrijskog liječenja na osnovu invaliditeta i da osigura dovoljno alternativnih mjera u zajednici. Nadalje, preporučuje da država članica revidira postojeće zakonodavstvo u odnosu na preživjele žrtve mučenja i seksualnog nasilja, s posebnom pažnjom na pružanje odgovarajuće naknade

i osiguravanje pristupa djelotvornim pravnim lijekovima, uključujući i razmatranje revizije postojeće primjene tereta dokazivanja.

Sloboda od izrabljivanja, nasilja i zlostavljanja (člana 16.)

30. Komitet je zabrinut zbog nepostojanja podataka o djelotvornim mjerama za sprječavanje nasilja nad osobama s invaliditetom, naročito ženama i djecom s invaliditetom, uključujući seksualno nasilje, u svim okruženjima i nepostojanja mehanizama za podnošenje tužbi protiv počinitelja i nepostojanja pravnih lijekova.

31. Komitet preporučuje da država članica revidira monitoring i inspekciju domova socijalne skrbi i psihijatrijskih institucija kako bi spriječila nasilje nad i zlostavljanje osoba s invaliditetom, djece s invaliditetom, a naročito one koja još uvijek žive u takvim ustanovama. Također, preporučuje da država članica osigura da osobe lišene slobode imaju pristup nezavisnom mehanizmu za podnošenje pritužbi i odgovarajuće pravne lijekove za žrtve zlostavljanja, kao što su pravno zadovoljenje i odgovarajuća naknada, uključujući i rehabilitaciju.

Zaštita integriteta osobe (član 17.)

32. Komitet je zabrinut zbog toga što pravni staratelji mogu dozvoliti medicinske intervencije, bez slobodne i informirane saglasnosti osobe s invaliditetom.

33. Komitet poziva državu članicu da donese djelotvorne mjere kako bi osigurala poštivanje prava na slobodni, informirani i prethodni pristanak osobe s invaliditetom ma medicinsko liječenje i da osigura odgovarajuće mehanizme podrške za odlučivanje u državi članici.

Nezavisno življenje i uključenost u zajednicu (član 19.)

34. Komitet je zabrinut da:

(a) institucionalna njega još uvijek prevladava i da ne postoji sveobuhvatna strategija za deinstitutionalizaciju u državi članici;

(b) je broj osoba s invaliditetom u ustanovama i dalje veoma visok i da se ne ulažu dovoljni naponi da se osiguraju resursi za razvoj službi podrške, a naročito lične asistencije, u lokalnim zajednicama za one koji žive u ustanovama;

(c) se resursi i dalje ulažu u obnovu i proširenje ustanova, dok inicijative kao i prilike koje se pružaju organizacijama osoba s invaliditetom za razvoj službi podrške unutar zajednice koji im omogućavaju nezavisno življenje nisu adekvatno podržane.

35. Komitet poziva državu članicu da:

(a) donese sveobuhvatnu strategiju s jasno vremenski ograničenim mjerama i da doznači odgovarajuća sredstava za djelotvornu deinstitutionalizaciju;

(b) pravno osigura da neće biti daljnjih ulaganja u izgradnju novih ustanova, te osigura odgovarajuću obuku o Konvenciji za osoblje postojećih ustanova i shodno tome ažurira nastavni plana i program za studente socijalnog rada;

(c) omogućiti uključivanje organizacija osoba s invaliditetom u izradu strategija i programa za nezavisno življenje, koji će omogućiti dostupnost tih usluga u zajednici, naročito na lokalnom nivou.

Osobna pokretljivost (član 20.)

36. Komitet je zabrinut zbog nepostojanja transparentnog i nediskriminirajućeg sistema za osiguravanje asistivnih uređaja i pomagala.

37. **Komitet preporučuje da država članica poboljša transparentan pristup asistivnim napravama i tehnologijama. Također, preporučuje da država članica propiše zakonom i poduzme odgovarajuće mjere kako bi uspostavila fond za transparentan sistem usluga koje podržavaju osobnu pokretljivosti, uključujući i Opšti pristup odgovarajućim ortopedskim, tiflotehničkim i drugim pomoćnim napravama kao i odgovarajuću obuku za njihovo korištenje.**

Sloboda izražavanja i mišljenja i pristup informacijama (član 21.)

38. Komitet je zabrinut zbog nepostojanja podataka o standardiziranom, jedinstvenom Brailleovom pismu koje bi poboljšalo njegovu upotrebu u obrazovanju, zapošljavanju, kao i na odgovarajućim aplikacijama za informativne i komunikacijske tehnologije. Također je zabrinut zbog nepostojanje podataka o procedurama za gluhe osobe da se prijave za korištenje znakovnog jezika u javnim postupcima i javnim događajima mimo sudskog sistema, te zbog nepostojanja djelotvornog pristupa elektronskim medijima.

39. **Komitet preporučuje da država članica osigura da javni emiteri i telekom operateri informacije pružaju u pristupačnom obliku, kao što je oblik koji je jednostavan za čitanje i razumijevanje, skriveno titlovanje i titlovanje za sve osobe s invaliditetom i da usvoji odgovarajuće zakone kojim će u potpunosti prepoznati znakovni(e) jezik(e) i Brailleovo pismo.**

Poštovanje doma i porodice (član 23.)

40. Komitet je zabrinut jer žene s invaliditetom, naročito one koje imaju psiho-socijalni i/ili intelektualni invaliditet, mogu biti odvojene od svoje djece na temelju invaliditeta.

41. **Komitet preporučuje da država članica osigura dovoljno sredstava kako bi omogućila da porodice s djecom s invaliditetom ostanu zajedno. To podrazumijeva osiguravanje odgovarajuće podrške kako bi djeca s invaliditetom ostala u porodici, uključujući i promoviranje usluga vezanih za usvojiteljske porodice i pružanje podrške roditeljima s invaliditetom da zadrže punu roditeljsku odgovornost nad svojom djecom.**

Obrazovanje (član 24.)

42. Komitet je zabrinut zbog toga što:

(a) ne postoji sveobuhvatni zakon s djelotvornom strategijom o inkluzivnom obrazovanju, uključujući usluge predškolskog obrazovanja za djecu s invaliditetom;

(b) nema podataka o poduzetim mjerama usmjerenim na osiguravanje standardiziranih i reguliranih transparentnih protokola koji se odnose na individualne obrazovne planove, kao i relevantne tehnologije i oblike komunikacije kojima se osigurava pristupačnost za učenike i studente s invaliditetom na svim nivoima obrazovanja;

(c) nema uporedivih podataka o sredstvima koja su doznačena za djecu s invaliditetom u redovnom obrazovanju, kao ni o afirmativnim mjerama za upis i prilagođavanja za studente s invaliditetom;

(d) postoji samo ograničena pristupačnost za studente s invaliditetom koja je osigurana u višim nivoima obrazovanja.

43. **Pozivajući se na svoj Opšti komentar br. 4 (2016) o pravu na inkluzivno obrazovanje i Cilj održivog razvoja 4 i naročito podciljeve 4.5 i 4.8, Komitet preporučuje da država članica intenzivira svoje napore ka inkluzivnom obrazovanju, a naročito, da:**

(a) **donese i provede koherentnu strategiju o inkluzivnom obrazovanju u redovnom obrazovnom sistemu;**

(b) osigura pristupačnost školskog okruženja u skladu s Konvencijom, uključujući između ostalog razumno prilagođavanje, pristupačne i prilagođene materijale i inkluzivni nastavni plan i program;

(c) dodijeli efikasne i dovoljne finansijske, materijalne i adekvatno obučene ljudske resurse, uključujući i osobe s invaliditetom,

(d) uključi obuku o inkluzivnom obrazovanju u nastavni plan i program fakulteta za buduće nastavnike i programe obuke za postojeće nastavnike s odgovarajućim budžetom.

Zdravstvena zaštita (član 25.)

44. Komitet je zabrinut zbog ograničenog i nejednakog pristupa zdravstvenim uslugama za djecu s invaliditetom u državi članici. Zabrinut je također zbog nejednakog pristupa zdravstvenim uslugama seksualnog i reproduktivnog zdravlja te zbog nepostojanja odgovarajuće obuke zdravstvenih radnika o pravima osoba s invaliditetom, kao i zbog nepristupačnosti medicinskih usluga i zdravstvenih ustanova.

45. Komitet preporučuje da država članica poduzme djelotvorne i usklađene mjere kako bi osigurala usluge rane intervencije za svu djecu s invaliditetom i odgovarajuću obuku zdravstvenih radnika o pravima osoba s invaliditetom. Također, preporučuje da država članica traži od pružatelja zdravstvenih usluga da pružaju zdravstvene usluge osobama s invaliditetom na ravnopravnoj osnovi s drugima, osiguravajući pristupačnost opreme i instrumenata koji su potrebni za žene s invaliditetom da bi pristupile ovim uslugama, uključujući i usluge reproduktivnog zdravlja što bliže njihovim domovima.

Rad i zapošljavanje (član 27.)

46. Komitet je zabrinut zbog nepostojanja podataka o efikasnoj zaštiti uposlenika s invaliditetom od otkaza i nedovoljnog razumnog prilagođavanja. Komitet je također zabrinut zbog toga što ne postoje podaci o stanju osoba s invaliditetom zaposlenim u javnom sektoru.

47. Komitet preporučuje da država članica izmijeni i dopuni svoje zakonodavstvo tako što će uključiti definicije „razumnog prilagođavanja“ i „univerzalnog dizajna“ u skladu s Konvencijom i ponuditi smjernice i obuku za javni i privatni sektor o ovim konceptima kako bi osigurala da invaliditet ne predstavlja izgovor za nezapošljavanje ukoliko je osoba s invaliditetom kvalificirana za relevantni posao i ako može učinkovito obavljati posao uz razumne prilagodbe.

48. Komitet je zabrinut zbog činjenice da se broj zaštitnih radionica udvostručio od 2009. godine i da ne postoje podaci o mjerama koje su poduzete u smislu motiviranja osoba s invaliditetom, uključujući i ratne vojne invalide, i njihovih poslodavaca da streme ka upošljavanju na otvorenom tržištu rada.

49. Komitet preporučuje da država članica među poslodavcima promovira prava osoba s invaliditetom, uključujući ratne vojne invalide, na zapošljavanje na jednakoj osnovi s drugima te da osnaži podršku efektivnoj tranziciji svih osoba s invaliditetom u formalno zapošljavanje na otvorenom tržištu rada.

Odgovarajući životni standard i socijalna zaštita (član 28.)

50. Komitet je zabrinut da se dostupna finansijska pomoć („naknade“) za osobe s invaliditetom temelji na diskriminatornim kriterijima.

51. Komitet preporučuje da država članica revidira sistem davanja naknada za invaliditet, usklađujući svoje zakonodavstvo i propise na svim nivoima vlasti kako bi

ukinula postojeće diskriminatorne prakse koje se rukovode uzrokom invaliditeta, a naročito razlikama između ratnog i neratnog invaliditeta ili prema mjestu prebivališta.

Učešće u političkom i javnom životu (član 29.)

52. Komitet je zabrinut zbog isključivanja osoba s invaliditetom iz javnog života, naročito žena s invaliditetom, kao i zbog nedostatka zakonodavstva o efikasnim i transparentnim mjerama za osiguravanje pristupačnih glasačkih materijala i informacija.

53. Komitet preporučuje da država članica izmijeni izborni(e) zakon(e) i pravila postupka u vezi s Centralnom izbornom komisijom kako bi osigurala ravnopravno učešće osoba s invaliditetom u izbornom procesu, te omogućila osobama lišenim poslovne sposobnosti da glasaju, da imaju nesmetan fizički pristup glasanju, sigurne mehanizme koji osiguravaju tajnost glasačkih listića i dostupnost drugih izbornih materijala i informacija u pristupačnim formatima u skladu s Opštim komentarom br. 2 o pristupačnosti.

Učešće u kulturnom životu, rekreaciji, razonodi i sportu (član 30.)

54. Komitet je zabrinut zbog toga što država članica još uvijek nije ratificirala Ugovoru iz Marakeša za olakšavanje pristupa objavljenim djelima, slijepim i slabovidnim te osobama koje imaju druge smetnje pri čitanju otisnutog teksta koji omogućava pristup objavljenom materijalu slijepim, slabovidnim i osobama koje se iz drugih razloga ne mogu koristiti štampom. Komitet je također zabrinut da, uprkos činjenici da je usvojena strategija za promoviranje pristupačnosti obrazovnim, kulturnim i sportskim objektima za period 2016-2021., i dalje nije napravljen nikakav značajan pomak.

55. Komitet ohrabruje državu članicu da donese sve odgovarajuće mjere kako bi čim prije ratificirala i provela Ugovor iz Marakeša. Također, preporučuje da, u skladu s stavom 15 Opšteg komentara br. 2 (2014), veća pažnja bude posvećena obrazovnim, kulturnim i sportskim objektima u smislu koordinacije na osnovu predloženog akcionog plana.

C. Specifične obaveze (članovi 31-33)

Statistika i prikupljanje podataka (član 31)

56. Komitet je zabrinut zbog toga što se podaci o osobama s invaliditetom u državi članici prikupljaju na osnovu medicinskog pristupa i što je to prikupljanje fragmentirano, a distribucija neučinkovita. Komitet je također zabrinut zbog toga što država članica ne prikuplja i ne analizira odgovarajuće i razvrstane podatke o stanju osoba s invaliditetom.

57. S obzirom na mjeru 17.18 Ciljeva održivog razvoja, Komitet preporučuje da država članica razvije procedure sistematičnog prikupljanja podataka i izvještavanja u skladu s Konvencijom i da prikuplja, analizira i distribuira razvrstane podatke o karakteristikama stanovnika s invaliditetom prema polu, starosnoj dobi, etničkoj pripadnosti, vrsti invaliditeta, socio-ekonomskom statusu, zapošljavanju, mjestu stanovanja, te prema preprekama s kojima se osobe s invaliditetom suočavaju u društvu. Komitet također preporučuje da država članica osigura uklanjanje iz upotrebe svih oblika pogrdnog izražavanja o osobama s invaliditetom.

Implementacija i monitoring implementacije na nacionalnom nivou (član 33.)

58. Komitet je zabrinut jer nema eksplicitno identifikovanog mehanizma koordinacije kako je navedeno u članu 33 (1). Pored toga, nacionalna institucija za ljudska prava ne djeluje kao nezavisni mehanizmi kako je naznačeno u članu 33 (2).

59. Uzimajući u obzir Smjernice o nezavisnim okvirima za monitoring i učešće u radu Komiteta (2016), Komitet preporučuje da država članica imenuje središta (odgovorne osobe) unutar vlada za implementaciju Konvencije na svim nivoima vlasti kao i nezavisni okvir za monitoring koje će biti zadužen za monitoring implementacije Konvencije.

Praćenje i distribucija

60. Komitet traži da država članica, u roku od 12 mjeseci i u skladu s članom 35, stav 2 Konvencije, dostavi informacije o mjerama koje su poduzete u cilju implementacije preporuka Komiteta, kako je naznačeno u gore navedenim stavovima 11 i 29.

45. Komitet traži da država članica provede preporuke Komiteta sadržane u ovim zaključnim zapažanjima. Preporučuje da država članica proslijedi zaključna zapažanja na razmatranje i postupanje članovima vlade i parlamenta, zvaničnicima u relevantnim ministarstvima, lokalnim organima vlasti i članovima relevantnih profesionalnih grupa kao što su obrazovni, medicinski i pravni stručnjaci i mediji, koristeći savremene društvene komunikacijske strategije.

46. Komitet snažno potiče državu članicu da uključi organizacije civilnog društva, a naročito organizacije osoba s invaliditetom, u pripremu svog periodičnog izvještaja.

47. Komitet traži da država članica ova zaključna zapažanja distribuiraju što široj publici, između ostalog i nevladinim organizacijama i predstavnicima organizacija osoba s invaliditetom te samim osobama s invaliditetom i članovima njihovih porodica, na nacionalnim i manjinskim jezicima, uključujući i znakovni jezik, u pristupačnim formatima uključujući jednosatvan za čitanje i razumijevanje, i da ih učini dostupnima na internet-stranici vladine institucije o ljudskim pravima.

Sljedeći izvještaj

48. Komitet traži od države članice da podnese svoj drugi i treći kombinirani periodični izvještaj najkasnije do 12. aprila 2020. i da u njih uvrste informacije o provedbi ovih zaključnih zapažanja. Komitet poziva državu članicu da razmotri podnošenje gore pomenutih izvještaja u skladu s pojednostavljenim postupkom izvještavanja Komiteta prema kojem Komitet priprema listu pitanja najmanje godinu dana prije krajnjeg roka do kojeg država članica mora podnijeti izvještaj, odnosno kombinirani izvještaj. Odgovori države članice na listu pitanja čine njezin sastavni dio izvještaja.